

Mededeling Europese bodemmonitoringsrichtlijn

Samenvatting

Er is een onderhandelingsakkoord tussen de lidstaten bereikt over de EU-bodemmonitoringsrichtlijn. Veel van de Nederlandse inzet voor de onderhandelingen is gehonoreerd. Onder Hongaars voorzitterschap worden triloggen (onderhandelingen tussen lidstaten, het Europees parlement en de Europese commissie) gestart over de definitieve richtlijn. Naar verwachting zal de richtlijn in 2025 worden vastgesteld.

Proces tot nu toe

In juli 2023 heeft de Europese Commissie het voorstel voor de richtlijn bodemmonitoring en veerkracht gepresenteerd. Onderhandelingen in Brussel over het voorstel zijn door het Spaans voorzitterschap en daarna het Belgisch voorzitterschap opgepakt. Onder het Belgisch voorzitterschap is een akkoord op ministersniveau (algemene oriëntatie) tussen de lidstaten bereikt op de Milieuraad van 17 juni in Luxemburg. De Nederlandse inzet is verwoord in het BNC-fiche (inzet op hoofdlijnen), vastgesteld in de Ministerraad van 6 oktober jl. Per raadswerkgroep is aan de hand van dit BNC-fiche en met de discussiedocumenten (steering notes) van het voorzitterschap de meer gedetailleerde inzet geformuleerd. Op basis van alle commentaren van de lidstaten zijn er uiteindelijk 3 gewijzigde compromisteksten van het Spaans (REV1) en Belgisch voorzitterschap (REV 2 en 3) gemaakt. Instructies voor de Nederlandse inzet in de raadswerkgroepen worden voorbereid in een interbestuurlijk dossierteam met vertegenwoordigers van de ministeries LNV, BZK, EZK, BuZa (en OCW en Defensie) RWS en vertegenwoordigers van decentrale overheden via VNG, provincies en de Unie van Waterschappen. Ook kennisinstellingen als RIVM en de WUR zijn betrokken. Dit zijn de organisaties die bij de latere implementatie betrokken zullen worden. Gedurende het traject zijn er inhoudelijk belangrijke wijzigingen doorgevoerd: eerst een grote afzwakking van de richtlijn en later wijzigingen over het wel of niet mogen afdekken van de bodem.

Inhoud

Belangrijke wijzigingen ten opzichte van het oorspronkelijke Commissievoorstel zijn:

- Het schrappen van de one out, all out beoordeling zodat niet één kwaliteitselement kan bepalen dat de gehele bodem als ongezond wordt beoordeeld. Van de Kaderrichtlijn water is ook bekend dat zo'n beoordeling ook latere verbetering moeilijk kan tonen.
- Het 'no nett land take' is geschrapt en vervangen door 'soil destruction'. Over deze nieuwe definitie (wat inhoudt dat de grond zo min mogelijk verstoord of afgedekt mag worden), zullen de gesprekken aankomende periode gaan. Het is de vraag of het stand zal houden. Het raakt direct onze baggerwerkzaamheden en daarom wordt scherp gelet op de formuleringen
- Het is mogelijk om eigen grenzen voor fosfor te bepalen i.p.v. op Europees niveau. Dit doet meer recht aan van nature al voorkomende achtergrondconcentraties. Een punt waarvoor door de waterschappen gelobbyt is. Ook moet hier voorkomen worden dat er dubbele regelgeving gaat gelden; de nitraatrichtlijn en de Kaderrichtlijn water zijn hier leidend.
- Het is nog meer benadrukt dat het een monitoringrichtlijn is en dat het om niet wettelijke bindende streefwaarden gaat, met daarbij een inspanningsverplichting tot het nemen van maatregelen (met het lange termijn streefdoel een gezonde bodem in 2050).
- Wat betreft het voor Nederland belangrijke punt rond ruimtebeslag/bodemafdekking, en dan met name het compenseren hiervan, heeft Nederland gezamenlijk met andere landen ingezet op zoveel mogelijk flexibiliteit en een toekomstige resultaatverplichting te voorkomen. Ook omdat ruimtelijke ordening aan de lidstaten is. Voor een aantal grote lidstaten is dit een belangrijk artikel wat ze liever niet te veel afgezwakt zien. De voorliggende tekst in de Milieuraad is het best haalbare compromis op dit moment.
- Verder is er meer ruimte gekomen om eigen relevante parameters (descriptor) te monitoren en bestaande monitoringnetwerken te kunnen benutten.

- De richtlijn is op de landbouwonderdelen afgezwakt
- De richtlijn is ambitieuzer dan het Raadsstandpunt (bindende doelstellingen, uitgebreidere monitoring, internationale bodemdistricten).
- De tekst van de algemene oriëntatie, het akkoord tussen de lidstaten is hier te vinden; <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2024/06/17/soil-monitoring-law-eu-on-the-pathway-to-healthy-soils-by-2050/>.

Politiek bestuurlijke aandachtspunten:

Zowel de Eerste als Tweede Kamers hebben een negatief subsidiariteitsstandpunt uitgesproken en deze verwoord in een brief aan de EC. Dit negatieve oordeel wijkt af van het kabinetsstandpunt. Tijdens de Milieuraad heeft Nederland nogmaals melding gemaakt van dit negatieve oordeel, maar heeft voor de richtlijn gestemd. De Tweede Kamer vraagt om tijdens de triloofase in te blijven zetten op niet bindende doelstellingen en nationale flexibiliteit (motie Veltman en Olger van Dijk). Ook wordt gevraagd om een impactstudie van de laatste tekst (motie Veltman). Deze hebben de waterschappen samen met de provincies als in het begin van het traject laten uitvoeren en ook IenW heeft een impactanalyse uitgevoerd (deze wordt eind dit jaar nog geactualiseerd).

Vervolg

Het Hongaars voorzitterschap gaat deze vervolgfase, de zogeheten trilogie (tussen EP, voorzitterschap namens de lidstaten en Europese Commissie) oppakken. Vanwege de Europese verkiezingen zal dit rond september/oktober starten. Een definitieve richtlijn zal naar verwachting in 2025 vastgesteld worden. 20 dagen na publicatie in het EU publicatieblad beginnen de termijnen uit de richtlijn te lopen. Meer detailuitwerkingen van de vereisten van de richtlijn zullen pas na vaststelling van de richtlijn door de Commissie in samenwerking met de lidstaten nader uitgewerkt worden in de vorm van workshops, aanbevelingen en niet wettelijk bindende richtsnoeren. Het is belangrijk is om als Nederland en als waterschappen actief hieraan bij te dragen om zo de bestaande Nederlandse praktijk ook in Europees verband in te brengen. Ook kan gestart worden met de uitwerking van bodemeenheden vallend onder bodemdistricten die de basis voor monitoring zullen zijn en bijbehorende bevoegde autoriteiten. Op dit moment lijkt het erop dat het maken van bodemdistricten op Provinciaal niveau het meest realistisch is. De waarden voor de stoffen worden beoordeeld en aangepast o.b.v. de KRW.

Het nieuwe Europese Parlement zal na de verkiezingen beslissen of het doorgaat met voorliggende positie of dat het op wenselijke punten wordt aangepast. Als Unie blijven we het Europees Parlement monitoren om te zien wat de definitieve uitkomsten gaan zijn in aanloop naar de onderhandelingen in trilogie. Zodra de teksten richting een meer definitieve vorm gaan, gaan we graag met u in gesprek over het dossier in de WWS/CWS.

Positie van de Waterschappen

De Unie heeft op basis van de eerder positiebepaling de standpunten van de waterschappen goed (en met draagvlak) kunnen inbrengen. De eerdere positie volstaat nog. Elke nieuwe versie die langs komt is scherper en wat de Unie betreft beter.